

Gabriela RADU
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

„**Ut veritas magis eluceret**”
în *Imago Novae Hungariae*

Abstract: (For the Truth to be revealed in *Imago Novae Hungariae*) A significant documentary source that appeared in the 18th century is the work written in Latin by the Jesuit priest, Samuel Timon, *Imago Novae Hungariae representans regna, provincias, Banatus Et Comitatus Ditionis Hungaricae*. The main purpose of Timon's work is stated at the beginning: "If I would not have had in my hand some letters and some official documents of some of the most important Hungarian prelates and Kings and if I would not have read foreign history books, I would have restrained myself from this endeavor. This book aims to present the most important problems of Hungarian provinces". Even if the approach of history is supposed to be objective it will inevitably record historian's point of view and his personal perception, determined by events, thoughts and experiences that have in one way or another changed the expected or well-known facts. The present paper aims to investigate the text itself, more specifically, those paragraphs and textual passages that present subjectivity and reveal Timon's particular. These specific considerations can be traced back to *Imago Novae Hungariae*. . . . They reveal much about Timon's political and religious beliefs. In addition to the Jesuit priest's account of the events he presented, the work reveals his personal beliefs, they are also valuable testimonies about the society in which Timon lived.

Keywords: *sources, identity, subjectivity, objectivity, clerical.*

Rezumat: Lucrarea scrisă în limba latină în secolul al XVIII-lea, de către preotul iezuit, Samuel Timon, și intitulată *Imago Novae Hungariae representans regna, provincias, Banatus Et Comitatus Ditionis Hungaricae* este o importantă sursă documentară. Scopul principal al operei lui Timon este afirmat la început: „Iar dacă nu mi-ar fi căzut în mână unele scrisori și acte oficiale (documente) ale celor mai de seamă prelați și regi ai Ungariei și nu aș fi citit istoriile străine, m-aș fi abținut de la această întreprindere. Această cărțuie urmărește prezentarea celor mai importante probleme din provinciile ungare; cu greu ar putea cineva să le cuprindă pe fiecare în parte cu cea mai strictă grijă.” (trad. n.). Chiar dacă abordarea istoriei presupune obiectivitate, aceasta va înregistra inevitabil punctul de vedere și percepția personală a autorului acesteia, ambele determinate de evenimente, gânduri și experiențe care au schimbat într-un fel sau altul faptele relatate. Lucrarea de față își propune să investigheze textul în sine, mai precis, acele paragrafe și pasaje textuale care prezintă aspecte ale subiectivității auctoriale. Ele dezvăluie multe despre credințele politice și religioase ale lui Timon. Relatarea evenimentelor de către preotul iezuit este adesea însoțită de inserarea în text a propriilor convingeri și păreri, și de aceea reprezintă nu doar o simplă sursă documentară, ci și o mărturie personală valoroasă.

Cuvinte-cheie: *surse, identitate, subiectivitate, obiectivitate, clerical.*

Renunțat și respectat de-a lungul vieții pentru importanța lucrărilor sale, preotul iezuit, Samuel Timon este, în zilele noastre, aproape necunoscut. *Opera omnia* a lui

Timon conține lucrări de istorie, lingvistică, teologie și geografie. Una dintre cele mai importante lucrări ale sale pentru studiul Europei din secolul al XVIII-lea este una istorică. A fost publicată în două părți, la un an una de cealaltă. Timon a lucrat la acest subiect între 1714 și 1719. Prima parte, *Imago antiquae Hungariae, representans terras, adventus res gestas gentis hunnicae. Historico genere strictim perscripta* a fost publicată în 1733, iar partea a doua, *Imago novae Hungariae, representas regna, provincias, banatus et comitatus ditionis hungaricae. Historico genere strictim perscripta*, în 1734, ambele în Kosice. Erudită, sistematică, scrisă într-un stil auster și riguros, opera lui Samuel Timon este scrisă în spiritul tradiției iluministe și are un caracter informativ și orientativ prin punerea laolaltă a narațiunii și documentației. În scrierile sale, Timon folosește regulile erudiției barocului și practică o istoriografie destinată unui public elitist.

Structurată în optsprezece capitole de dimensiuni inegale, precedate de o prefață, lucrarea istorică *Imago novae Hungariae...* se deschide, în primul capitol, cu prezentarea evenimentelor petrecute între hotarele regatului Ungariei începând cu vremea lui Ștefan cel Sfânt¹ (veacul al X-lea) și imediat după moartea acestuia, când „hotarele au fost știrbite”. Prima frază a capitolului I, numit *Despre Ungaria*, în general dezvăluie limpede intenția imperioasă a istoricului: *Divo Stephano clavum imperii tenente, quas Ungarii ex descriptis alias regionibus tenuerint videndum est.*² (Timon 1754, 1). În acest loc, Timon descrie cu rigoare așezarea geografică a provinciilor ungare, dezbate etimologia numelui „Hungaria”, insistând asupra acordului sau dezacordului altor erudiți cu privire la problema filologică și încheie relatând despre însemnele heraldice ale regatului.

Timon continuă cu prezentarea unor informații precise, aproape tehnice despre structura teritorial administrativă a Regatului Ungariei în Capitolul II – *Despre comitatele Ungariei, în general, despre mai multe, în special*, urmând ca în Capitolele III, respectiv IV să relateze *Despre patru comitate pe care le indică Ștefan Werboczy (Verbecius)*³, în plus, și *despre ținuturile autorității ungare de dincolo de Sava*⁴ și *Despre Banatul de Machov și despre Banatul de Bosnia și despre diferite nenorociri ale Belgradului*. Capitolul V – *Despre Banatul Severinului* suscită un interes special întrucât privește istoria ținutului, de la înființarea „prefecturii de Severin, la încredințarea acesteia “cavalerilor cruciați din Rhodos” etc. După ce expune situația

¹ Ștefan I al Ungariei (în maghiară Szent István király „sfântul rege Ștefan”) (n. 975, Strigoniu (Esztergom) – d. 15 august 1038, Székesfehérvár (lat. Alba Regia) a fost un rege al Ungariei, considerat întemeietorul Regatului Ungariei, primul rege creștin al maghiarilor, membru al Casei Arpadiene. Este venerat ca sfânt în Biserica Catolică și în Biserica Ortodoxă. (Wikipedia 2022).

² Trebuie cercetat care altele din regiunile descrise le-ar fi stăpânit ungarii, în vreme ce Ștefan cel Sfânt ținea cârma imperiului. (trad. n.) (G. Radu, academia.edu fără an).

³ Werbóczy István (Stephen Werbóczy, 1458-1541) a fost un mare jurist și cancelar la curtea lui Ioan Szapolyai. A publicat la Viena cartea *Tripartitium opus iuris consuetudinarti incltyi regni Hungariae* în 1517. (Wikipedia 2020).

⁴ Savus (Saus), râul Sava, afluent al Dunării.

Banatul de Severin, Timon tratează în Capitolul VI *Despre mai multe Banate neobișnuite*, în capitolul VII – *Despre comitatele torontaliene și dobrogene*, în următorul – *Despre episcopatele înființate de regele Ștefan*, iar în capitolul IX – *Despre magistraturile Ungariei și vechea instituție*. De o mare însemnătate sunt următoarele două capitole ale cărțurului, anume, capitolul X – *Despre Transilvania* și capitolul XI – *Descrierea ținuturilor secuiești*. Capitolul intitulat *Despre Transilvania* deține, în cadrul operei, o întindere apreciabilă. Aici, Timon face cunoscută organizarea administrativ-teritorială a Transilvaniei în comitate maghiare, scaune secuiești și scaune săsești, prezintă hotarele ținutului, se oprește și dezbate problema etimologiei numelui „Transilvania”, descrie sistemul juridico-administrativ al Transilvaniei etc.

În capitolul XII, ce poartă titlul *Enumerarea căpeteniilor și a invadatorilor Transilvaniei*, Samuel Timon se oprește asupra istoriei regiunii transilvane, înșirând scurte date biografice și menționând, în manieră cronicărească, faptele de interes istoric ale celor prezentați. După capitolul XIII – *Despre regatele Galitiei¹ și al Lodomeriei²*, istoricul se oprește și asupra celorlalte ținuturi românești: în capitolul XIV – *Despre Cumania sau Moldova*, în capitolul XV – *Despre Transalpina sau Valahia* și în capitolul XVI – *Evenimente memorabile din Valahia, Moldova și Transilvania din anul 1500 până în anul 1600 care au contribuit la cunoașterea ținuturilor acelor regiuni; istoria adăugată de Nicolae Ștefan*. Ultimele două capitole ale operei, capitolul XVII – *Despre Iliria ungară* și capitolul XVIII – *Câteva evenimente memorabile din Bosnia, Rascia³ de la domnia lui Carol I, regele Ungariei, până la părăsirea și plecarea din aceste ținuturi* sunt urmate de un *Indice de nume și realități* care întregește lucrarea istorică. În încercarea de elaborare a unei opere istorice, Timon a precizat încă de la început, în *praefatio*, stilul pe care l-a ales pentru scrierea sa: „redactat pe scurt, în gen istoric”.

Deși obiectivitatea celor mai multe adevăruri istorice este ferm declarată, este un fapt incontestabil că parțialitatea istoricului, desigur, una neasumată, dar și influențele externe afectează considerabil majoritatea adevărilor din istorie. Factorii subiectivi modifică interpretările preupus obiective ale faptelor istorice. Analizând câteva fragmente textuale din *Imago Novae Hungariae...*,⁴ am încercat să subliniem că există o legătură între subiectivitatea istoricului și modul în care interpretează faptele pe care le relatează în textul său. Timon a fost condiționat de două aspecte în abordarea istoriografiei: politica imperială și cea ecleziastică. Ca atare, acești doi factori,

¹ Regiune istorică, numită și Halici, este împărțită în prezent între Polonia și Ucraina. Din 1772 a făcut parte din Imperiul Austriac. (Marcel D. Popa 1993-2009).

² Lodomeria (nume latinizat al regiunii Volodimir-Volinski) a fost începând cu secolul al XIV-lea parte a Regatului Ungariei. După 1772, Lodomeria a făcut parte oficial din Regatul Galitiei și Lodomeriei, dependent de Imperiul Austriac, mai târziu austro-ungar. (Wikipedia 2013).

³ Regiune medievală care a servit ca provincie principală a puterii sârbe. (Wikipedia fără an).

⁴ Traducerea textului latin în limba română, din care vom prezenta aici doar fragmente în vederea argumentării sau exemplificării expunerii, a fost făcută după a doua ediție, apărută la Viena în anul 1754.

adeziunea politică și apartenența religioasă a istoricului determină natura intervenției sale în scrierea istoriei.

Chiar de la începutul operei sale, *Imago Novae Hungariae...*, istoricul menționează publicul țintă al operei sale: *Nimirum vetera pleraque reconditiora atque abstrusiora sunt, quam quisquam, nisi expertus, credere possit. Ego quoque, qui in variis studiis vel plurimum aetatis meae versor, cum formidine scriptionem hanc inchoavi.*¹ (Timon 1754, *Praefatio*). Chiar dacă afirmația de mai sus nu este chiar explicită, demonstrează faptul că munca sa se adresează specialistului, expertului, nu oamenilor obișnuiți. În plus, această inferență este întărită de faptul că Timon folosește pentru redactarea lucrării sale, limba latină, adică limba folosită în domeniul ecleziastic, juridic și politic în cultura occidentală.

Un alt aspect important în munca istoriografului îl reprezintă selectarea surselor pe care acesta dorește să le folosească pentru interpretarea sa istorică. Cu alte cuvinte, el selectează doar acele surse care se află în acord cu convingerile sale, mărturisite sau nu. Timon folosește o mare varietate de surse și, de la început pare să facă o alegere adoptând o perspectivă „contemporană” în reconstruirea trecutului. El spune: *Animadverti quoque multos malle ex fontibus, quantumvis feculentis ac turbidis, quam ex rivulis purioribus notitiam rerum haurire.*² (Timon 1754, *Praefatio*) Textul relevă că, pentru Timon ierarhia surselor pe care le folosește este una de mare importanță: în ceea ce privește „izvoarele turburi și involburate”, - o metaforă pentru sursele incerte -, clarificarea lor rămâne a fi sarcina și responsabilitatea istoricului. În acest fel, Timon redirecționează conceptele istorice ale predecesorilor săi, în special ale cronicarilor din Evul Mediu, pentru care sursele care ar fi avut susținerea „autorității” ar prevala față de cele care nu ar fi avut-o.

În opera lui Timon, de fapt, o antologie a multor surse documentare importante disponibile la acea vreme, autorii la care se raportează sunt citați fără observații sau comentarii majore. Opera sa reprezintă o sinteză bazată pe alte surse mai extinse care sunt, de fapt, filtrate de autor. Astfel, analizând selecția surselor, se poate releva subiectivitatea istoricului, natura intervenției lui Timon în interpretarea lui asupra evenimentelor, o interpretare pe care el însuși o consideră dificilă, afirmând la începutul lucrării sale: *Existimabam expeditam viam esse ad explanandas res Hungariae novae;*

---

¹ Fără îndoială, cea mai mare parte a [scrierilor] de demult este mai obscură și mai greu de pătruns decât ar putea să creadă cineva, mai puțin expertul. Chiar eu, care, la vârsta mea, mă ocup într-o măsură nespuse de mare de diferite cercetări, am început această scriere cu teamă. (trad. n.). (G. Radu fără an).

² Am remarcat chiar că mulți preferă să se adape de la izvoare, oricât de turburi și de involburate [ar fi], decât să soarbă notorietatea faptelor din râuri mai limpezi. Aceste lucruri nocturne vor avea poate valoare, măcar la cei învățați, până într-acolo încât [aceștia] să le scoată mai clare, la lumină. A împlini așteptarea tuturor, este mai presus de puterile omenești. (trad. n.). (G. Radu fără an).

*at in hoc quoque genere scriptionis implicata, dubia, ac pene impervia sunt non pauca.*¹ (Timon 1754, *Praefatio*).

Unele dintre sursele folosite sunt menționate explicit de către însuși autor: *Ac nisi literae, & diplomata quaedam summorum Pontificum, Regumque Ungariae in manus meas incidissent, historiasque extraneas evolvissem, hoc labore supersedissem.*² (Timon 1754, *Praefatio*). În fragmentul prezentat mai înainte, istoricul precizează două tipuri de izvoare pentru care a optat: documentele clericale și cele regale.

Ordinul Iezuit a deținut o poziție dominantă la curțile regale catolice. Istoriografia iezuită a deținut un rol aproape oficial, deoarece iezuiții dobândiseră o poziție dominantă la curțile regale catolice. Totodată, Ordinul Iezuit a încercat în mod constant să-și asigure o prezență considerabilă în instituțiile politice pentru a-și îndeplini propriile obiective politice. În Regatul Ungariei, importanța iezuiților a fost destul de semnificativă, dat fiind faptul că Ordinul a fost profund implicat în politica regală și, nu în mică măsură, în procesul educațional al vremii. Cu alte cuvinte, este foarte posibil ca în scrierea istoriei sale, Timon să fi acordat un loc privilegiat punctelor de vedere și opiniilor oficiale ale iezuiților. Astfel, Timon recurge în elaborarea operei sale, la surse furnizate în principal de clerici ai Bisericii Catolice. Aceste surse sunt, în principal lucrări care au fost fie contemporane lui, fie l-au precedat în timp. Când lucrările sunt scrise de un savant catolic, sau de însuși Papa, acestea capătă greutate și opțiunea istoricului de a le selecta ca izvoare are la temelie credința că acestea sunt surse certe și de încredere. Însuși Timon face o declarație în această direcție, astfel: *Ut veritas magis eluceret, ipsas auctorum, ac monumentorum variorum narrationes, sententiasque crebro in medio posui.*³ (Timon 1754, *Praefatio*).

De exemplu, în capitolul XV – *Despre Transalpina sau Valahia*, pentru a clarifica etimologia cuvântului „vlah”, Timon face referire la opera lui Enea Silviu, de fapt, Papa Pius al II-lea. El este menționat de Timon la pagina 87: *...vel Olachi ex vocabulo Hungarico olah, alii vero appellabantur Valachi, ex verbo Slavonico Wlach, quod Italum significat, horum nomenclationem usus comprobavit. Aeneas Sylvius a Flacco illos originem ducere scripsit.*⁴ (Timon 1754, 87).

Numele lui Francisc Otrocotsi apare frecvent în cartea lui Timon, fiind citat de șaisprezece ori: p. 2, p. 3, p. 15 (de două ori), p. 21, p. 32, p. 33, p. 35, p. 36, p. 37, p. 38, p. 40, (de două ori), p. 41, p. 42, p. 52. De remarcat că opinia lui Francisc Otrocotsi

¹ Socoteam că mijlocul de a prezenta situația Ungariei Noi a fost lesnicios; însă, chiar și în acest tip de scriere, nu puține [situații] sunt complicate, îndoielnice și, aproape inextricabile. (trad. n.). (G. Radu, academia.edu fără an).

² Iar dacă nu mi-ar fi căzut în mână unele scrisori și acte oficiale (documente) ale celor mai de seamă prelați și regi ai Ungariei și nu aș fi citit istoriile străine, m-aș fi abținut de la această întreprindere. (trad. n.). (G. Radu, academia.edu fără an).

³ Ca adevărul să iasă la lumină cât mai mult, am avut adesea putere prin intermediul părerilor anume ale autorilor și a relatărilor din diferite documente. (trad. n.). (G. Radu, academia.edu fără an).

⁴ ...sau olahi de la cuvântul ungar olah, iar alții se numesc valahi, de la cuvântul slav vlah care înseamnă italic, a căror denumire a confirmat-o uzul. Enea Silviu a scris că aceștia se trag din Flaccus. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

încheie, de obicei expunerea surselor erudite, Timon acordându-i acestuia maximă crezare când îi menționează părerea, adăugând, spre a-și exprima adeziunea la aceasta, expresia *pe bună dreptate*. Iată un exemplu: *Quaeritur inter eruditos, unde Ungaria nomen invenerit? Nonnulli opinantur ab Iuharia ita appellatam esse, primumque Iugaria cognominatam. At hanc opinionationem veluti commentitiam merito explodit, & aspernatur Franciscus Otrocotsius (in Originibus Cap. VI, p. 269).*¹

Alături de Francisc Otrocotsi este menționat episcopul Ioan Broderit, la opiniile căruia Samuel Timon aderă fățiș, declarând astfel: *Sentio proinde cum Ioanne Broderito, & Francisco Otrocotsio, dicoque nomen huic regno ex nomine ipsius gentis inditum esse.*² (Timon 1754, 3). Numele acestuia este menționat de trei ori de către Timon în cuprinsul lucrării: la paginile 3, 12 și 13.

O lucrare citată frecvent este cea a lui Odorico Rinaldi, *Annales Ecclesiastici*. Această lucrare este de fapt o continuare a *Annales ecclesiastici* lui Baronius și conține o descriere cronologică a evenimentelor din cadrul Bisericii Catolice. Istoricul Odorico Raynaldi sau Rinaldi (1595–22 ianuarie 1671) a făcut studii la Colegiul Iezuit și la Universitatea din Parma, a intrat în congregație în 1618 și a scris predici despre istorie. Numele său este menționat de Timon de șase ori, la paginile 19, 20, 53, 79, 85 și 87 ale operei sale. Exemplificăm preferința lui Timon pentru mărturiile acestuia, prin următorul extras care se dovedește, de asemenea, concludiv, funcționând ca o probă ultimă, cu valabilitate certă: *Totam epistolam reperies apud Odoricum Raynaldum, aliosque.*³ (Timon 1754, 79).

O altă sursă la care se raportează Timon este opera preotului luteran, rector al Gimnaziului din Corona (Brașov), apoi rector al Gimnaziului din Cibinium (Sibiu), Michael Sigler (1535 – 1585) – *Chronologia Rerum Hungaricarum, Transylvanicarum et Vicinarum Regionum, Libri Duo, nunc primum in lucem editit, Decadis I. Monumentum II*. Numele acestuia este menționat de patru ori: la paginile 49, 51, 95, 96 (de două ori). Prezentăm două ocurențe ale numelui acestuia: *Designationem finium eorum Michael Siglerus [...] in hunc modum est interpretatus*⁴ (Timon 1754, 51) și *Notavit haec Michael Siglerus Cibiniensis in libello, quem ipsi Ioanni Sigismundo dedicavit.*⁵ (Timon 1754, 49),

Numele lui Ioan Thurocz (Ioannes Thurocius) este menționat de șase ori, la paginile 41, 79, 80, 84, 85, 126. Educat într-o mănăstire premonstratensiană din Šahy

¹ Se dezbate printre erudiți, de unde provine numele Ungariei? Unii socotesc că este numită astfel de la Iuharia și supranumită, la început, Iugaria. Însă Francisc Otrocotsi, pe bună dreptate, a înlăturat și a respins această părere ca pe una falsă. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

² Socotesc la fel cu Ioan Broderit și cu Francisc Otrocotsi și zic că numele celui ținut a fost introdus [în limbă] după numele neamului însuși. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

³ Vei găsi întreaga scrisoare la Odorico Rinaldi. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

⁴ Mihail Siglerus a interpretat desemnarea hotarelor acestora în acest mod... (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

⁵ A notat acest lucru Mihail Siglerus de Cibin, într-o carte pe care i-a dedicat-o lui Ioan Sigismund. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

(Ipolyság), unde a studiat latina și dreptul, a fost procuror al mănăstirii premonstratense din Šahy, a slujit ca notar al „judecătorului de țară” Ladislav din Pavlovce, din 1476 până în 1486 ca notar principal al judecătorului de țară Stephen Báthory la curtea regală, iar din 1486 până în 1488 ca notar șef și judecător al grefierului de personal regal Thomas Drágy. Exemplificăm cu următorul extras din capitolul intitulat *...ut prodit Ioannes Thurocius in Chronicis*¹ (Timon 1754, 41).

Numeroase trimiteri sunt făcute de către Samuel Timon, la lucrările lui Gregorius Petheo care este menționat la pagina 114, și, de asemenea, la ale lui Ștefan Werboczy (Verbecius) pe care Timon îi numește *virī eruditissimi atque spectatissimi et in republica maximis gravissimisque causis cogniti* (Timon 1754, 114) adică, *cei mai erudiți și remarcabili oameni, iscusiți în cele mai profunde și cele mai greoaie cauze ale vieții publice*. Ștefan Werboczy este menționat de douăsprezece ori, la paginile 4, 5 (de două ori), 7, 12, 13 (de două ori), 14, 45, 46, 47, 114. Dintre aceste trimiteri am selectat un fragment din al doilea capitol, intitulat *Despre comitatele Ungariei, în general, despre mai multe, în special* în care Timon îl numește pe Werboczy un bărbat nespun de erudit, considerându-l o autoritate de prim rang în ce privește jurisprudența: *Omnes de numero earundem ambigere, multasque idcirco silentio praetermittere animadverti. Nullus adhuc ad fontes penetravit, nullus cardinem argumenti movit. Mihi nefas sit, egredi ex cancellis illis, quos annis abhinc amplius ducentis historicis Hungaris circumscripsit Stephanus Verbecius; qui quidem pererudis vir Ius Hungaricum [...] Ad auctoritatem eius communibus suffragiis probatam receptamque accedit de Hungaria Pannonica testimonium Stephani Broderiti.*² (Timon 1754, 4).

Timon menționează și opera unui membru al Fraternității Sfântului Ieronim, pe nume Ioannes Lucius (1604–1679), *De regno Dalmatiae et Croatiae*, operă care conține referințe valoroase și hărți istorice. Acesta este menționat la pagina 117 (de două ori) și la pagina 120 (de două ori).

Timon se referă la Martinus Sentivanus cu fâțișă admirație: *Martinus Sentivanius, de Societate Iesu Sacerdos, vir cum omnium doctrinarum studiosus, tum vero antiquitatis Ungaricae indagator diligentissimus...*³ este menționat în *Praefatio* și la pagina 39.

Mai amintim numele altor istorici pe care Timon a ales să-i citeze: Ștefan Broderit sau Stjepan Brodarić (1480–1539), episcop și scriitor croat, acesta este

¹ ...după cum dovedește Ioan Thurocz în Cronici. (trad. n.). (G. Radu, nepublicat 2022).

² Toate sunt incerte cu privire la numărul [comitatelor] și din acest motiv, au lăsat să treacă multe sub tăcere. Niciunul până în momentul de față nu a pătruns în izvoare, niciunul nu a mișcat punctul critic al subiectului. Ar fi un păcat să ies din limitele acelea pe care Ștefan Werboczy le-a delimitat prin ani pe care de aici istoricii ungari le-au dus mai departe. Într-adevăr, acest bărbat deosebit de erudit cu privire la jurisprudența ungară [pe care], întrucât era dispersată în trecut, a adunat-o într-o singură lucrare și i-a adăugat numele părților regatului pentru ca un document să supraviețuiască din naufragiu. La autoritatea lui, apreciată și recunoscută de toată lumea prin opinii comune, a adăugat mărturia despre Ungaria panonică a lui Stjepan Brodarić. (G. Radu, nepublicat 2022).

³ ...din Societatea preoților iezuiți, un bărbat atât de preocupat de toate disciplinele, și mai ales un cercetător foarte zelos al antichității ungare (trad. n.). (G. Radu, academia.edu fără an).

menționat la pagina 4. Thomas Arhidiaconus este menționat de două ori, la paginile 116 și 117, Alexander Serenius, membru al S. J. Sacerdos este menționat la pagina 117, Melchior (Menyhert) Inchoffer, un iezuit, este menționat la paginile 34 și 36, Petrus Revaius este menționat la pagina 44, Chartuitius, la pagina 42, Curtius este menționat o dată, la pagina 43, Ioannes Arhidiaconus, la pagina 84, Nicolaus Istvanssius, la pagina 114, Antonius Franciscanus, la pagina 85 și Georgius Ratcaius este menționat la pagina 13.

Funcția culturală a interpretării istorice nu poate fi ascunsă după declarația unui ideal de obiectivitate. Așa cum reiese din scurta prezentare a alegerii surselor istorice de către Samuel Timon, istoricul, când expune și interpretează faptele istorice, nu are cum să reprime propria subiectivitate pentru a atinge idealul de obiectivitate. În scrierea istoriei, factori precum apartenența politică sau religioasă nu pot fi excluși.

Bibliografie:

- Bak, János M., Martyn Rady, László Veszprémy (eds.). *Anonymous, Notary of King Béla, The Deeds of the Hungarians, Master Roger's Epistle to the Sorrowful Lament about the Destruction of Hungary by the Tartars*. Central European Medieval Texts, Vol. 5. Budapest-New York, 2010.
- Shore, Paul, *Jesuits and the Politics of Religious Pluralism in Eighteenth Century Transylvania, Culture, Politics and Religion, 1693-1773*, Aldershot, UK: Ashgate; Rome: Institutum Historicum Societatis Jesu. 2007. Pp 235. https://www.researchgate.net/publication/231812179_Paul_Shore_Jesuits_and_the_Politics_of_Religious_Pluralism_in_Eighteenth-Century_Transylvania_Culture_Politics_and_Religion_1693-1773_Aldershot_UK_Ashgate_Rome_Institutum_Historicum_Societatis_Jesu_20
- Shore, Paul, *The Historiography of The Society of Jesus* in The Oxford Handbook of the Jesuits Edited by Ines G. Županov Oxford University Press July 2019 <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190639631.001.0001>
- Timon, Samuel, *Imago Novae Hungariae, Repraesentans Regna, Provincias, Banatus, Et Comitatus Ditionis Hungaricae*, Historico genere strictim perscripta a Samuele Timon, e Soc. Iesu Sacerdote. (The Description of New Hungary representing Kingdoms, Provinces, the Banat County and other counties under Hungarian Sovereignty) Viennae Austriae, Typis Ioannis Thomae Trattner, Sac. Caes. Reg. Aulae Bibl. et Univers. Typogr. MDCCLIV. <https://play.google.com/store/books/details?id=b2pgAAAAcAAJ&rdid=book-b2pgAAAAcAAJ&rdot=1>